

Bräcke kommun
bracke@bracke.se

2023-05-26
Dnr SI 2022:583

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolor i kommuner
med låg utbildningsnivå vid Kälarne skola i
Bräcke kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19–20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning avseende med vilken kvalitet Kälarne skola arbetar för att genom undervisning och studie- och yrkesvägledning stärka elevernas tillit till den egna förmågan, ge dem möjlighet till utveckling och en bred bild av möjliga studie- och yrkesval. Granskningen omfattar årkurserna 7–9 vid den aktuella skolan.

Skolinspektionen gör bedömningar i förhållande till de kvalitetskriterier som myndigheten satt upp inom det granskade området. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer: om kvalitetskriterierna uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola uppfyller kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen i normalfallet att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär därefter en skriftlig redovisning av huvudmannen som visar vilka förbättringsåtgärder skolan vidtagit. Granskningens författningsstöd finns i bilaga 2.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolor i kommuner med låg utbildningsnivå \(skolinspektionen.se\)](https://skolinspektionen.se).

Beslut

Skolinspektionens bedömningar

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Kälarne skola i följande utsträckning:

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att lärarna utformar en undervisning som *i flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att rektorn *i hög utsträckning* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *låg utsträckning* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande delar:

- Lärarna behöver i utformningen av undervisningen visa att de har höga förväntningar på samtliga elever för att eleverna ska tro på sig själva och sin egen förmåga. Lärarna behöver också utveckla återkopplingen till eleverna så att den innehåller information om hur eleverna utvecklas mot målen och hur de kan utvecklas ännu mer samt att eleverna förstår och kan använda sig av återkopplingen.
- Lärarna behöver utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen. I detta behöver lärarna i högre utsträckning koppla samman skolämnena med studie- och yrkesvägledning. Lärarna behöver också visa på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher samt ge eleverna möjlighet att i undervisningen utveckla förmågor att göra medvetna och välinformerade val.
- Rektorn behöver tydligare förmedla till personalen att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv och ge dem goda förutsättningar att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval. Därvid behöver rektorn se till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Rektorn behöver också förmedla att lärarna ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen och försäkra sig om att de gör det. För detta arbete behöver personalen förutsättningar och rektorn behöver se till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som en resurs för att stödja lärarna med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 27 november 2023** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade

utvecklingsområdena och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Skicka redogörelsen via e-post till **skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se**. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2022:583) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Lärarna utformar undervisningen utifrån en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. Lärarna utformar undervisningen så att alla elever, utifrån deras kunskapsmässiga nivåer, stimuleras och utmanas att nå så långt som möjligt. Vid behov samverkar lärarna och elevhälsan för att möta och stimulera eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer.
- Lärarna stärker elevernas tillit till den egna förmågan genom att ge dem uppmuntran och bekräftelse för sina ansträngningar. Lärarna ger kontinuerlig återkoppling till eleverna om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer. Lärarna ser till att eleverna får uppleva att de gör framsteg och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna utformar en undervisning som *i flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna bedriver en undervisning som i viss utsträckning stimulerar eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer. Lärarnas förväntningar på eleverna varierar och kommer inte alltid till uttryck oberoende av elevernas bakgrund eller kön. Vidare framkommer att eleverna får ett aktivt lärarstöd för att de ska komma vidare i sitt lärande. Lärarnas samverkan med

elevhälsan handlar främst om att stödja elever som riskerar att inte nå kunskapskraven, men i begränsad omfattning om att möta och stimulera elever som har nått längre i sin kunskapsutveckling.

I granskningen framkommer också att lärarna i flera delar ger eleverna uppmuntring och återkoppling i sitt lärande för att de ska utvecklas så långt som möjligt. Lärarna berömmar och uppmärksammar eleverna på de framsteg de gör. De låter även eleverna få träning i att själva reflektera över sitt lärande. Granskningen visar dock att lärarna inte alltid säkerställer att eleverna får tillräckligt konkret återkoppling som eleverna kan förstå och använda sig av.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendationer för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Lärarna har i viss utsträckning hög tillit till elevernas förmåga

Av Skolinspektionens granskning framgår att lärarna i utformningen av undervisningen i viss utsträckning visar att de har höga förväntningar på skolans elever. I intervjuer uppger lärarna att de har höga förväntningar på eleverna. Såväl lärare som elever berättar att när en elev blir klar med arbetsuppgifter fortsätter de flesta lärare att utmana eleven med ytterligare uppgifter. Någon lärare uppger att inom exempelvis geografi kan de elever som blir klara med uppgifter om länder gå vidare med uppgifter som handlar om huvudstäder. Det varierar dock hur pass utmanande uppgifterna är och eleverna uppger att de i viss undervisning inte blir utmanade. Enligt elever i årskurs 8 händer det också att de får sitta och vänta när de snabbt blir klara med uppgifter i naturorienterande ämnen. Elever i årskurs 9 berättar att de extrauppgifter de får inte alltid handlar om nya utmaningar, utan snarare om repetition.

Granskningen visar att lärarnas förväntningar på eleverna varierar. Vissa elever uppfattar att lärarnas förväntningar ibland påverkas av deras bakgrund eller könstillhörighet. De lärare Skolinspektionen intervjuat uppger att de inte har några förutfattade meningar om eleverna, utan ser till varje individ. Såväl studie- och yrkesvägledaren som specialpedagogen berättar i intervju att de inte noterat några lärare på skolan som har olika förväntningar på pojkar respektive flickor. Eleverna bekräftar delvis det personalen uppger. I elevintervjuer framkommer dock att det finns upplevelser bland eleverna om att en del lärare har lägre förväntningar på vissa elever beroende på elevernas bakgrund eller kön. Eleverna uppger att vissa lärare har låga förväntningar på elever som inte lyckats i skolan tidigare eller att förväntningarna och hur någon lärare behandlar vissa elever i klassrummet skiljer sig beroende på om eleverna kommer från Sverige eller ett annat land. Elever berättar att i idrott och hälsa finns det förväntningar om att pojkarna ska prestera

på en högre nivå jämfört med flickorna för att få samma bedömning från läraren. Några elever upplever också att krav och förväntningar från en del lärare generellt är låga. Eleverna uppger att det finns lärare på skolan som endast uppmuntrar eleverna att sträva mot betyget E men inte längre.

Lärarna möter och stimulerar eleverna utifrån elevernas kunskapsmässiga nivåer

I granskningen framkommer att lärarna arbetar för att utforma undervisningen för att eleverna ska stimuleras och utmanas utifrån sin nivå. Såväl elever i årskurs 8 som årskurs 9 berättar att lärarna varierar sina lektioner. I idrott och hälsa brukar lärarna anpassa övningarna utifrån vad olika elever klarar av. I svenska och samhällsorienterande ämnen brukar eleverna få sitta i grupper där de har en viss tid på sig att diskutera ett område. Enligt eleverna blir uppgifterna intressanta och utmanande. En intervjuad lärare som undervisar i svenska, samhällsorienterande ämnen och engelska säger sig variera arbetssätten så mycket som möjligt. I en lärarintervju framkommer att en lärare som undervisar i kemi brukar gruppera och undervisa eleverna utifrån hur långt eleverna har kommit i sin kunskapsutveckling. En annan lärare berättar att elever som kommit längre i sitt lärande får uppgifter på en högre nivå, exempelvis får elever som ligger mycket långt fram uppgifter på gymnasienivå.

Granskningen visar också att lärarna ger eleverna lärarstöd för att de ska komma vidare i sitt lärande. De lärare Skolinspektionen intervjuat uppger att de försöker se och möta alla elever under lektionerna. Vissa lärare cirkulerar bland eleverna och kontrollerar om någon behöver hjälp. Bilden bekräftas av eleverna och av specialpedagogen. Enligt specialpedagogen ger lärarna ett omfattande lärarstöd och det underlättar att det inte är så många elever i varje klass. Elever i årskurs 9 uppger att läraren i matematik och naturorienterande ämnen hela tiden rör sig i klassrummet och kontrollerar hur det går för eleverna. Andra lärare rör sig mindre i klassrummet men är enligt eleverna uppmärksamma på om eleverna behöver hjälp. Eleverna uppger att vad som fungerar bäst beror på situationen.

Vidare framkommer att lärarnas samverkan med elevhälsan främst handlar om att stödja elever som riskerar att inte nå kunskapskraven, men i begränsad omfattning om att möta och stimulera de elever som har nått längre i sin kunskapsutveckling. I huvudmannens redogörelse om verksamheten som Skolinspektionen tagit del av framgår att elevhälsan och personalen har elevhälsomöten tre till fyra gånger per termin. I intervju med specialpedagogen framkommer att samarbetet såväl handlar om särskilt begåvade elever som elever som behöver stöd och anpassningar samt elever som har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Det kan handla om lästräning och om att sätta in olika typer av hjälpmedel. Enligt de lärare Skolinspektionen intervjuat handlar dock samarbetet främst om hur skolan kan hjälpa elever som är i behov av stöd.

Lärarna uppmuntrar och uppmärksammar eleverna på de framsteg de gör

Granskningen visar att lärarna är generösa med beröm som handlar om de framsteg som eleverna gjort. Enligt rektorn råder det hela tiden en uppmuntrande anda på skolan. Den bilden överensstämmer med det som framkommer i intervjuer med elever och lärare. Någon elev i årskurs 8 uppger att de flesta lärare på skolan brukar ge beröm. I övrigt framhåller eleverna särskilt lärarna i bild, idrott och hälsa, svenska och samhällsorienterande ämnen som goda exempel. Enligt lärarna får eleverna även beröm om de lyckats med något de kämpat med en längre tid, när de ställer relevanta frågor i klassrummet eller när de genomfört ett test. Lärarna ger också beröm när eleverna vågat ta sig för något de är osäkra på eller känner sig obekväma inför.

Vidare framkommer att lärarna låter eleverna få träning i att själva reflektera över och utvärdera sitt lärande för att de ska få uppleva att de gör framsteg. Några elever i årskurs 9 berättar att de brukar få besvara en enkät med frågor som handlar om vad som fungerat bra och vad som fungerat mindre bra vad gäller undervisningen i samhällsorienterande ämnen. I samband med detta brukar eleverna få resonera om hur det gått för dem inom området de precis arbetat med. I lärarintervjuerna framkommer några exempel på tillfällen där eleverna fått arbeta med självreflektion. Läraren som undervisar i idrott och hälsa låter eleverna skriva i en reflektionsbok om vad de gjort, vad de lärt sig och vad de kan utveckla inom området. Några lärare som undervisar i svenska, svenska som andraspråk, samhällsorienterande ämnen och engelska ger eleverna möjlighet att under lektionstid fundera över hur de lär sig bäst. En lärare som undervisar i idrott och hälsa säger sig arbeta med kamratåterkoppling och uppger att det fungerar olika bra i olika elevgrupper.

Eleverna får kontinuerlig återkoppling, men eleverna förstår inte alltid den återkoppling de får

Granskningen visar att lärarna regelbundet ger återkoppling till eleverna och att de arbetar för att anpassa återkopplingen utifrån elevernas behov och kunskapsnivåer. I intervjuer med elever, lärare, specialpedagog och studie- och yrkesvägledare framkommer att lärarna använder en lärplattform där de ger skriftlig återkoppling till eleverna. Återkopplingen handlar exempelvis om vilka uppgifter eleverna klarat bra och hur eleverna kan utvecklas. Några lärare uppger att det är nödvändigt att anpassa återkopplingen beroende på hur långt eleverna kommit i sitt lärande. Några lärare berättar att vissa elever behöver stödjande återkoppling för att nå godkänd nivå, medan elever som nått långt i sitt lärande får återkoppling som hjälper dem att nå ännu längre. Elever i årskurs 8 berättar att lärarna arbetar med färgmarkeringar i lärplattformen för att visa hur långt en elev har nått vid ett givet tillfälle i relation till betygsstegen, kompletterat med skriftliga kommentarer från läraren. Både elever och lärare berättar att lärarna brukar återkoppla i samtalsform, antingen enskilt eller i grupp beroende på vad lärarna

bedömer att eleverna behöver. En lärare som undervisar i svenska, engelska och samhällsorienterande ämnen brukar fråga eleverna om de vill följa med och prata eller om de vill ha återkopplingen i skriftlig form. Enligt läraren vill vissa elever absolut inte få muntliga kommentarer, endast skriftliga. Övriga lärare som Skolinspektionen intervjuat arbetar främst med skriftlig återkoppling i lärplattformen eller med löpande återkoppling till enskilda elever under lektionstid.

Vidare framkommer att lärarna inte alltid säkerställer att eleverna förstår och kan använda den återkoppling de får. De lärare Skolinspektionen intervjuat följer som regel inte upp att eleverna förstår den skriftliga återkoppling som de gett eleverna. De är dock medvetna om att eleverna inte alltid kan ta till sig återkopplingen eftersom det händer att elever kommer och frågar vad läraren menar. Det framkommer också i elevintervjuerna att eleverna inte alltid förstår hur de ska komma vidare i sitt lärande baserat på återkopplingen och att lärarna inte tar reda på om eleverna förstått. Vissa intervjuade elever upplever att det kan vara svårt att ta tillvara på den skriftliga återkopplingen de får av lärarna för att utvecklas. Några elever i årskurs 9 uppger att lärarnas återkoppling i de naturorienterande ämnena och i matematik endast innehåller vilket resultat de fått på proven. Några elever berättar att det kan ta lång tid till att förstå vad återkopplingen i svenska och samhällsorienterande ämnen innebär.

Lärarnas återkoppling utgår huvudsakligen från betygskriterierna, men eleverna förstår inte alltid vad betygskriterierna innebär och hur eleverna kan utvecklas mot målen. Intervjuade elever berättar att målen för de olika ämnena finns i lärplattformen. I intervju uppger en lärare som undervisar i svenska, samhällsorienterande ämnen och engelska att när eleverna avslutat ett arbetsområde gör läraren en bedömning i lärplattformen med framåtsyftande kommentarer. Enligt eleverna skiljer det sig dock hur pass tydligt lärarna gått igenom betygskriterierna med eleverna. Några elever i årskurs 9 uppger att läraren i samhällsorienterande ämnen och svenska samt läraren i idrott och hälsa har beskrivit kriterierna för eleverna, medan övriga lärare endast hänvisat eleverna till att själva läsa om dem i lärplattformen.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Rektorn är väl insatt i hur skolans lokala kontext¹ kan prägla skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och inställning till skolarbete. Rektorn agerar vid behov för att förändra en låg förväntansbild. Rektorn försäkrar sig om att skolans personal förmedlar tillit till elevernas förmåga i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet.
- Rektorn ser till att det finns ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling. Efter uppföljningar av elevresultat och skolans arbetsprocesser vidtar rektor vid behov åtgärder för att alla elever ska ges möjlighet att nå så långt som möjligt. Rektorn förmedlar att det är skolans ansvar att se till att eleverna ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn *i hög utsträckning* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn verkar för att skapa engagemang för skolarbetet hos personal, vårdnadshavare och elever. Rektorn har insikt i den lokala kontextens betydelse och förmedlar till personalen att deras bemötande och förväntningar har betydelse för elevernas engagemang och inställning till skolarbetet. Vidare verkar rektorn för ett förtroendefullt samarbete mellan skolan och hemmen i syfte att påverka inställningen till skolarbete.

I granskningen framkommer också att rektorn skapar förutsättningar för en undervisning som ger eleverna möjlighet att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Rektorn involverar personalen i uppföljning och analys av elevernas kunskapsutveckling. Tillsammans följer upp de hur elevernas kunskapsresultat ser ut på grupp-, klass- och skolenivå för att ta fram underlag för att utveckla undervisningen. Rektorn följer även upp hur skolans arbetsprocesser inverkar på elevernas möjligheter att nå så långt som möjligt. I detta arbete efterfrågar rektorn elevernas upplevelser av undervisningen. Det som framkommer i analyserna leder till åtgärder för att utveckla undervisningen.

Motivering

Rektorn har insikt i den lokala kontextens betydelse för inställningen till skolarbete

Skolinspektionens granskning visar att rektorn skapar sig en bild av om det finns faktorer som skulle kunna påverka skolpersonalens, vårdnadshavarnas och

¹ Det omgivande samhället.

elevernas inställning till skolarbete negativt. Det framgår också att rektorn är medveten om att det kan finnas en större osäkerhet kring skola och utbildning bland vårdnadshavare som har en lägre formell utbildningsnivå. Av intervju med rektorn framgår att rektorn har god lokalkännedom. I intervju och i den verksamhetsredogörelse som rektorn fyllt i framkommer att rektorn har kunskap om olika familjekonstellationer och de skiftande sociala förhållandena som skolans elever kommer ifrån. Rektorn redogör även för vilka som är de största arbetsgivarna och hur utbildningsnivån generellt ser ut på orten. Rektorn är medveten om att det både finns vårdnadshavare till elever på skolan som har en mer positiv inställning till skolarbete liksom vårdnadshavare som har en mer negativ inställning. I intervju ger rektorn exempel på aspekter som präglar skolans arbete med eleverna. Bland annat har orten de senaste åren haft en hel del nyinflyttade familjer. Skolan har även en del elever som har svårt med motivationen och som inte går till skolan.

Granskningen visar även att rektorn är uppmärksam på om det på skolan kan finnas tecken på att elevers inställning och engagemang för skolarbetet påverkas negativt av eventuella kamrateffekter. Kälarne skola är en relativt liten skola med omkring 40 elever i årskurserna 7–9. Rektorn uppger att det både finns elever på skolan som har en mer positiv inställning till skolarbete liksom de som har en mer negativ inställning. Enligt rektorn är dock elevernas engagemang över lag för skolarbetet väldigt bra. Rektorn uppger att skolan verkar för en god lärmiljö men att eleverna själva också påverkar varandra positivt vad gäller inställning och engagemang för skolarbetet. En aspekt som bidragit till ett gott klimat på skolan är att eleverna får vara med och påverka verksamheten, exempelvis via elevrådet.

Rektorn motverkar en låg förväntansbild och verkar för att skolans personal förmedlar tillit till elevernas förmåga

I granskningen framkommer att rektorn förmedlar till skolpersonalen att deras bemötande och förväntningar har betydelse för elevernas engagemang och inställning till skolarbetet. Rektorn uppger att personalen och rektorn ofta talar om att det ska råda höga förväntningar på eleverna. Exempelvis brukar rektorn i början på varje termin prata med lärarna om hur skolans kontext kan påverka skolpersonalens inställning till skolarbete och förväntningar på eleverna. Några lärare uppger att de läst litteratur med diskussioner och har haft temadagar som handlat om detta.

Granskningen visar även att rektorn verkar aktivt för ett förtroendefullt samarbete mellan skolan och hemmen för att påverka inställningen till skolarbete. Enligt rektorn är samarbete med vårdnadshavarna en central faktor för att lyckas med elevernas utbildning. Såväl lärare som rektorn berättar att rektorn startat ett skolråd med representanter för vårdnadshavarna från samtliga klasser på skolan. I mötena ingår alltid en utbildande del där någon från skolan eller en inbjuden person berättar om vad som gäller kring skolans lagstiftning och uppdrag. Enligt

rektorn har detta lett till att vårdnadshavarna numera har mer kunskap om hur de kan vara med och påverka elevernas skolgång. Såväl lärare som studie- och yrkesvägledaren uppger att rektorn har tät kontakt med mentorerna och förmedlar att de ska ha dialog med hemmen. Lärarna uppger att de upplever att rektorn brukar uttrycka förväntan om att de ska arbeta för att skapa goda kontakter med vårdnadshavarna. Några lärare berättar att skolan vid något tillfälle bjudit in till föräldrakväll i syfte att vårdnadshavarna ska få inblick i elevernas skolvardag. Såväl lärare som rektorn uppger att skolan har en sida på sociala medier där rektorn lägger ut information om aktuella händelser på skolan.

Vidare arbetar rektorn för att lärarna ska utforma undervisningen så att alla elever upplever att lärarna tror på deras förmåga. Enligt rektorn är skolan inne i en förändringsperiod med ett utvecklingsarbete som rör lektionsdesign, vilket även framgår i huvudmannens verksamhetsredogörelse till Skolinspektionen. Enligt rektorn ska insatserna leda till en ökad tydlighet från skolans lärare om vilka förväntningar som finns på eleverna liksom en trygghet för eleverna i lärandet. Inom ramen för insatserna arbetar rektorn med lektionsbesök. Besöken innebär att rektorn observerar undervisningen och ger återkoppling till läraren som sedan justerar sitt upplägg vid behov. Vid besöken observerar rektorn start och stopp av lektioner samt hur lärarna undervisar och ställer det i relation till det forskningen säger. Rektorn tittar även på hur relationskompetensen hos lärarna ser ut.

Det finns ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling

Av granskningen framgår att rektorn involverar lärarna och övrig personal i uppföljning och analys av elevernas kunskapsutveckling. Enligt rektorn är det mycket viktigt att involvera personalen i detta arbete och ser det som ett prioriterat område. Av intervjuer med lärare och rektorn och den dokumentation Skolinspektionen tagit del av framgår att rektorn och skolans personal stämmer av lärarnas omdömen och elevernas måluppfyllelse vid sex tillfällen under läsåret. Personalen arbetar också med en mer genomgående och övergripande verksamhetsuppföljning i juni. Då deltar alla lärare i uppföljning och analys av kunskapsresultaten. Skolpersonalen diskuterar, analyserar och identifierar skolans utvecklingsbehov inför kommande läsår.

Rektorn följer upp elevernas kunskapsresultat och skolans arbetsprocesser

I granskningen framkommer att rektorn följer upp hur elevernas kunskapsresultat ser ut på grupp-, klass- och skolnivå för att ta fram underlag för att utveckla undervisningen. Såväl lärare som rektorn berättar att uppföljningsarbetet innefattar hur betygen är fördelade i de olika ämnena, skillnader mellan ämnen och mellan könen samt genomsnittligt meritvärde i årskurserna 7–9. Rektorn och personalen följer även upp frånvaro bland eleverna, andelen elever som når minst betyget E i olika ämnen samt andelen elever som är behöriga att söka till gymnasiet.

Granskningen visar även att rektorn följer upp vissa av skolans arbetsprocesser och hur de påverkar elevernas möjligheter att nå så långt som möjligt. Skolinspektionen har tagit del av dokumentation över ett verktyg för verksamhetsutveckling som Kälarne skola använder. Av detta verktyg liksom av intervju med rektorn framgår att rektorn har fokus på att följa upp hur lärarnas lektionsstruktur ser ut, främst genom lektionsbesök men även genom en enkät till personalen med frågor om undervisningen. Rektorn har även beslutat att alla lärare på skolan ska arbeta med lektionsbesök hos kollegor.

Rektorn efterfrågar även elevernas synpunkter och upplevelser av undervisningen. Rektorn uppger att skolan nyligen infört en skolövergripande elevenkät som bland annat handlar om elevernas upplevelser av undervisningen. Såväl elever som rektorn berättar också att rektorn har spontana samtal med eleverna, exempelvis på raster eller i matsalen. Samtalen brukar bland annat handla om hur eleverna upplever undervisningen, om undervisningen ligger på rätt nivå och vad som bidrar till att eleverna når sina mål.

Rektorn och personalen analyserar elevernas kunskapsresultat och skolans arbetsprocesser

I analysen av elevernas kunskapsresultat söker rektorn tillsammans med personalen förklaringar till resultaten i faktorer som skolan kan påverka. I det verktyg skolan använder för verksamhetsutveckling framgår att rektorn och personalen kommit fram till att lärmiljöerna, lektionsstrukturer och ledarskapet i klassrummet är det som har störst betydelse för undervisningen och elevernas lärande.

Granskningen visar också att rektorn säkerställer att det som framkommer i analysen av elevernas kunskapsresultat, skolans arbetsprocesser och förutsättningar för elevernas lärande leder till åtgärder för att utveckla undervisningen. De dokument för verksamhetsuppföljning och utveckling Skolinspektionen tagit del av innehåller ett antal åtgärder som Kälarne skola ska arbeta med under läsåret. Bland annat ska skolan renovera klassrummen för att skapa gynsamma lärmiljöer. Vidare ska alla lärare ha en gemensam struktur för start och slut på lektionerna. Som tidigare framgått arbetar rektorn och lärarna för att utveckla ledarskapet i klassrummet samt med lektionsbesök för stärka det kollegiala lärandet och utveckla undervisningen. Skolan ska också arbeta med täta uppföljningar av elevbehov samt förbättra den kontinuerliga uppföljningen av extra anpassningar. Dessutom ska skolan omfördela resurser och inrätta en anpassad lärmiljö för elever med behov av stöd. I intervjuer berättar lärare, specialpedagogen och rektorn att det numera finns ett klassrum för elever som behöver en lugn miljö för sitt lärande eller som har anpassad studiegång. Fokus ligger främst på ämnena svenska, engelska och matematik men det finns även elever som får undervisning i andra ämnen.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning inslag som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval integreras i undervisningen. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Lärarna förmedlar en positiv syn på skolarbete och betydelsen av skolarbete för elevernas framtida studie- och yrkesval. Lärarna integrerar studie- och yrkesvägledningen i undervisningen och bidrar därigenom till att synliggöra faktorer² som kan påverka studie- och yrkesval. Lärarna visar i undervisningen upp en bred vy av möjliga studie- och yrkesval.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *låg utsträckning* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna i begränsad utsträckning kopplar samman skolämnena med vägledning inför elevens framtida studie- och yrkesval och visar på skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter. Av granskningen framgår att lärarna i viss utsträckning problematiserar kring hur traditionella föreställningar om kön kan begränsa eleverna i deras framtida studie- och yrkesval, men inte när det gäller social och kulturell bakgrund. Till viss del framhåller lärarna olika utbildningsvägar, yrken och branscher men ger i låg utsträckning eleverna möjlighet att utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendationer för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Lärarna framhåller i begränsad omfattning betydelsen av skolarbete i relation till framtida studie- och yrkesval

Av Skolinspektionens granskning framgår att lärarna i begränsad utsträckning kopplar samman skolämnena med vägledning inför elevens framtida studie- och yrkesval i undervisningen. Några elever i årskurs 8 berättar att det händer att vissa lärare nämner vad eleverna kan använda ämnena till, exempelvis inom olika yrken.

² Såsom socioekonomisk bakgrund, kön och kulturell bakgrund.

I intervjuer med lärare framkommer få konkreta exempel på hur de i praktiken kopplar samman skolämnen med vägledning. Det handlar ofta om spontana inslag och det varierar hur pass tydlig kopplingen är till framtida studier och yrkesliv. En lärare som undervisar i teknik och fysik brukar säga till eleverna att dagens arbetsmarknad är god för de som vill arbeta inom teknikområdet, exempelvis inom programmering. En lärare i idrott och hälsa brukar förmedla till eleverna att ämnet är en pusselbit bland andra för att komma vidare i livet. En lärare som undervisar i de samhällsorienterande ämnena uppger att ämnena handlar om att ge eleverna grundkunskaper om hur samhället fungerar, exempelvis vilka rättigheter och skyldigheter vi har som medborgare.

Granskningen visar även att lärarna endast i begränsad utsträckning visar på skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter inom ramen för undervisningen. Såväl eleverna som lärare uppger att det händer att lärare sätter sig och pratar med eleverna på rasterna om elevernas intressen och framtidsplaner. En lärare som undervisar i svenska, engelska och samhällsorienterande ämnen berättar att eleverna i årskurserna 6–7 brukar få inleda läsåret med att skriva ett brev där de berättar vad de vill göra i framtiden. I en lärarintervju framkommer att någon lärare brukar prata med eleverna på lektionerna om vad eleverna vill göra i framtiden, bland annat om eleverna tänkt på vad som krävs för att läsa vidare inom det område de önskar.

Lärarna synliggör i viss mån faktorer som kan påverka studie- och yrkesval

Av granskningen framgår att lärarna i viss utsträckning problematiserar och visar på alternativ till traditionella föreställningar om kön som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval. De elever Skolinspektionen intervjuat uppger att de upplever att det finns vissa fördomar kvar i samhället som handlar om vad män respektive kvinnor ska jobba med. Några elever berättar att de blir påverkade hemifrån men även från andra människor på orten om att de ska arbeta med något praktiskt och inte läsa vidare efter gymnasiet. Lärarna uppger dock att eleverna inte är så styrda av traditioner och förväntningar. I elevintervjuerna framkommer att det är främst i årskurs 9 som eleverna får tala om könsnormer i undervisningen. Eleverna nämner i detta sammanhang idrott och hälsa och samhällsorienterande ämnen. I samband med prao har eleverna fått eleverna i uppdrag att ta reda på hur det ser ut på arbetsplatsen när det gäller jämställdhet. Någon elev berättar att de läst om den första kvinnan som fick Nobelpriset och som därmed bröt könsnormer. Av lärarintervjuer framgår att lärarnas arbete med att problematisera och visa på alternativ till traditionella föreställningar om kön främst går ut på att generellt göra eleverna medvetna om detta när de pratar med eleverna i olika sammanhang. Det framkommer dock inga exempel på att lärarna problematiserar kring hur traditionella föreställningar om social och kulturell bakgrund kan begränsa eleverna i deras framtida studie- och yrkesval.

Av granskningen framgår att lärarna i låg utsträckning framhåller olika utbildningsvägar, yrken och branscher. Utbudet av yrken och branscher eleverna får möta i undervisningen är begränsat. Utöver prao i årskurs 8 och 9 berättar eleverna att de gjort studiebesök på en fiskodling och på ett åkeri. De har även fått besök av en massör tillika personlig tränare som berättade om sitt arbete. I lärarintervju framkommer att det är främst när eleverna aktivt frågar om olika yrken som detta kommer upp i undervisningen och inte som ett planerat inslag. Några lärare berättar att eleverna i årskurs 8 deltagit i den rikstäckande tävlingen Yrkeskampen som ger kunskap om praktiska yrken. Tävlingen går ut på att eleverna får se filmer om olika praktiska yrken. Därefter ska eleverna lösa problem.

Granskningen visar att lärarna i låg utsträckning ger eleverna möjlighet att utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val inom ramen för undervisningen. Några lärare uppger att de tycker att undervisningen generellt borde innehålla frågeställningar om yrkesval i högre grad. Enligt lärarna skulle detta göra det tydligare för eleverna hur skolarbetet hänger ihop med framtida val. Av elevintervjuer framgår att lektionerna inte innehåller moment som rör studie- och yrkesval i någon större utsträckning. Enligt eleverna handlar det om olika tillfällen då studie- och yrkesvägledaren träffat eleverna för att informera om prao eller gymnasievalet.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Rektorn förmedlar betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, till såväl studie- och yrkesvägledaren som till lärarna. Rektorn ger förutsättningar för en vägledning som är integrerad i undervisningen och som vidgar elevers perspektiv.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn i låg utsträckning förmedlar till personalen att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv och ge eleverna goda förutsättningar att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval. Rektorn ser i låg utsträckning till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att

elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Rektorn har i flera delar organiserat studie- och yrkesvägledningen så att eleverna får möjlighet att möta företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet. Av granskningen framgår dock att rektorn i låg utsträckning förmedlar till lärarna att de ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen. Lärarna och studie- och yrkesvägledaren får inte heller tillräckliga förutsättningar att bedriva en integrerad studie- och yrkesvägledning. Studie- och yrkesvägledarens kompetens används i mycket lite omfattning som resurs för lärarna i arbetet med studie- och yrkesvägledning i undervisningen.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendationer för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Rektorn förmedlar i låg grad betydelsen av att eleverna får en bred bild av olika studie- och yrkesval

I Skolinspektionens granskning framkommer att rektorn i låg utsträckning förmedlar till personalen att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv och ge dem goda förutsättningar att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval. I intervju med rektorn framkommer att rektorn och personalen diskuterat hur vårdnadshavarnas livsval och hur yrken som finns inom familjen påverkar elevernas föreställningar. Studie- och yrkesvägledaren uppger dock att rektorn inte gett några riktlinjer för arbetet att ge eleverna en bred bild av möjliga studie- och yrkesval. Rektorn uppger att skolan har en plan för studie- och yrkesvägledning som är beslutad av huvudmannen år 2016. Planen gäller för alla grundskolor i kommunen, grundsärskolan och fritidshemmen. I intervjuer med lärare framkommer att det dock råder osäkerhet om det finns någon plan för studie- och yrkesvägledning eller inte. Lärarna uppger att de inte jobbat med någon sådan plan på arbetsplatsträffar. Rektorn berättar att planen är under revidering, men att rektorn inte styr det arbetet.

Granskningen visar vidare att rektorn i låg utsträckning ser till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Huvudmannens plan för studie- och yrkesvägledning innehåller ett resultatmål om att elevernas val inte ska begränsas av kön eller av social eller kulturell bakgrund. De lärare Skolinspektionen intervjuat känner dock inte till att det finns några sådana mål och uppger att det är oklart hur rektorn arbetar med dessa frågor. Rektorn uppger att arbetet med elevernas valkompetens främst ligger på skolans studie- och yrkesvägledare. Enligt studie- och yrkesvägledaren finns det dock ingen tydlig

dialog mellan rektorn och studie- och yrkesvägledaren om hur skolan ska arbeta med frågor som rör elevernas studie- och yrkesval.

Granskningen visar att rektorn i viss mån organiserar studie- och yrkesvägledningen för att eleverna ska få möjlighet att möta olika företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet. Enligt rektorn får eleverna möjlighet att träffa företrädare för alla typer av gymnasieutbildningar. Såväl elever som rektorn uppger dock att skolan inte organiserar besök på olika gymnasieskolor för eleverna. Det är upp till vårdnadshavarna att arrangera sådan besök med sina barn. Skolans insats sträcker sig enbart till att ge ledigt till de elever som vill åka samt att studie- och yrkesvägledaren följer upp vilka elever som av någon anledning inte kommer iväg. Enligt rektorn bjuder alla gymnasieprogram in till information på olika sätt. Förra läsåret kom exempelvis skogsbruksprogrammet till skolan. Rektorn uppger dock att det varit svårt att få företrädare för teoretiska utbildningar att besöka skolan. I skriftliga underlag till Skolinspektionen uppger rektorn att skolan ska delta i ett EU-finansierat projekt under våren med benämningen *Kompetenskompassen*. I projektet ingår aktiviteter där ungdomar får information om hur arbetsmarknaden ser ut. Tanken med projektet är även att öka ungdomarnas intresse för det lokala näringslivet och ge kunskap om vilka arbetsmöjligheter som finns i regionen.

Rektorn ger otillräckliga förutsättningar för en integrerad studie- och yrkesvägledning i undervisningen

Av granskningen framgår att rektorn i låg utsträckning förmedlar att lärarna ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen. Rektorn uppger i intervju att lärarna inte fått några tydliga riktlinjer om hur de ska arbeta med studie- och yrkesvägledning i sin undervisning. Rektorn anser att det är tydligt i läroplanen att lärarna ska arbeta med detta. Det varierar bland intervjuade lärare om de uppfattar att rektorn förmedlat att de ska integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Några lärare uppger att de tror sig ha uppfattat att rektorn pratat om detta på arbetslagsträffar, medan andra lärare inte kan minnas att det varit uppe för diskussion. Lärarna uppger att det inte finns några hinder för arbetet. De anser dock att rektorn behöver ge dem ett tydligare uppdrag.

Granskningen visar att rektorn inte ger lärarna och studie- och yrkesvägledaren tillräckliga förutsättningar att bedriva en integrerad studie- och yrkesvägledning som bidrar till att vidga elevernas perspektiv. Av intervjuer med såväl rektorn som lärarna framgår att det inte förekommit någon kompetensutveckling bland lärarna på senare tid som specifikt rör studie- och yrkesvägledning. Lärarna själva är osäkra om de behöver någon kompetensutveckling inom studie- och yrkesvägledning. Såväl lärare som studie- och yrkesvägledaren uppger att det råder en oklar arbetsfördelning och brist på samordning när det gäller arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Exempelvis anser några lärare att det är otydligt om det är läraren i samhällsorienterande ämnen eller studie- och

yrkesvägledaren som är praoansvarig på skolan. Andra lärare berättar att det är svårt för varje enskild lärare att finna vägar för en integrerad studie- och yrkesvägledning och att det utan en samordning finns en risk att olika lärare säger samma sak flera gånger till eleverna. Enligt studie- och yrkesvägledaren saknar skolan en planering för ett samarbetet mellan lärarna och studie- och yrkesvägledaren. Enligt rektorn samarbetar lärarna och studie- och yrkesvägledaren via digitala kanaler. Såväl lärare som studie- och yrkesvägledaren anser dock att deras samverkan nästan är obefintlig. De uppger att det är svårt att få till samverkan då studie- och yrkesvägledaren sällan är på plats på skolan förutom för möten med enskilda elever. Det händer att studie- och yrkesvägledaren kontaktar lärare och föreslår olika aktiviteter inom ramen för undervisningen, men att dessa sällan kommer till stånd då det krockar med lärarnas planering.

Vidare framkommer att rektorn inte ser till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som resurs för lärarnas arbete med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Planen för studie- och yrkesvägledning anger att studie- och yrkesvägledaren ska följa upp eller ansvara för vissa av aktiviteterna i planen. Det handlar bland annat om elevernas prao, arbetsplatsbesök och vägledningssamtal samt att se till att studie- och yrkesvägledning finns integrerat i undervisningen under hela skoltiden. Av intervjuer med lärare och studie- och yrkesvägledare framgår dock att lärarna i praktiken inte använder studie- och yrkesvägledarens kompetens i någon större omfattning. Studie- och yrkesvägledaren uppger att rektorn inte uttryckt några förväntningar om att lärarna ska få stöd och upplever sig inte bli involverad i lärarnas arbete med studie- och yrkesvägledning. Rektorn uppger sig dock ha uttryckt sådana förväntningar, men har andra uppfattningar än studie- och yrkesvägledaren om hur personalen ska bedriva arbetet.

Identifierade utvecklingsområden

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver i utformningen av undervisningen visa att de har höga förväntningar på samtliga elever för att eleverna ska tro på sig själva och sin egen förmåga. Lärarna behöver också utveckla återkopplingen till eleverna så att den innehåller information om hur eleverna utvecklas mot målen och hur de kan utvecklas ännu mer samt att eleverna förstår och kan använda sig av återkopplingen.

Av granskningen framgår att förväntningarna på eleverna varierar mellan olika lärare. Det finns upplevelser bland eleverna om att en del lärare har olika förväntningar eller behandlar elever olika beroende på elevernas bakgrund eller kön. Granskningen visar även lärarna inte alltid säkerställer att eleverna får tillräckligt konkret återkoppling som eleverna kan förstå och använda sig av.

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.³ Av läroplanen för grundskolan framgår att alla elever har rätt att möta en undervisning som stärker deras vilja att lära och tilliten till den egna förmågan.⁴ Läraren ska vidare organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga.⁵ Det finns också forskningsstöd för att lärares tilltro till elevernas förmåga påverkar deras prestationer.⁶ Ett utmärkande drag hos "framgångsrika skolor" är att elevens lärande och resultat hela tiden är i fokus, och att undervisningen bedrivs utifrån höga förväntningarna på eleverna. Höga förväntningar kommer bland annat till uttryck genom återkommande samtal om målen, genom krav på eleverna att genomföra uppgifter och pröva nya sätt att lära.⁷ Vidare är det viktigt att skolpersonalen är medveten om hur stereotypa uppfattningar riskerar prägla planering, genomförande och utvärdering av undervisningen. Det påverkar i sin tur elevernas skolframgång. Samtidigt kräver höga förväntningar på elevernas prestationer att man tar hänsyn till individuella skillnader.⁸

När det handlar om att skapa tillit till den egna förmågan är det också viktigt att läraren ger återkoppling till eleverna om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ändå mer.⁹ Skolverket lyfter fram som utmärkande för en

³ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

⁴ Läroplan för grundskolan. 2.2 Kunskaper. Riktlinjer.

⁵ Läroplan för grundskolan. 2.2 Kunskaper. Riktlinjer.

⁶ Hattie John. (2009). *Visible Learning. A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge.

⁷ Jarl, M., Blossing, U., Andersson, K. (2017). *Att organisera för skolframgång. Strategier för en likvärdig skola*. Stockholm: Natur och Kultur, s. 83-84.

⁸ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/stereotypa-uppfattningar---ett-hinder-for-likvardighet-i-skolan#h-Vadhandlarstereotypuppfattningarom>.

⁹ Saha, L. J. och Dworkin, A. G. (red.) (2009). *International handbook of research on teachers and teaching*. P. 2. New York: Springer; Sveriges kommuner och landsting (2019). *Se, förstå och förändra - Att motverka könsskillnader i skolresultat*, s. 61; <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/kvalitativt-god-undervisning-viktigast-for-elevers-larande#h-Aterkopplingviktigforundervisningochlarande>.

god återkoppling att den är utvecklad, tydlig och lagom omfattande. Återkopplingens innehåll ska vara handlingsinriktad och rikta fokus på något som eleven kan göra något åt. Likaså bör den vara beskrivande snarare än värderande och inriktad mot lärandemålen. I en återkoppling som bidrar till att eleven tror på sig själv är både ordval och ton betydelsefullt. *Hur* återkopplingen ges kan vara lika viktigt som vad den innehåller. Det är även viktigt att förmedla att eleven är aktör och inte en passiv mottagare.¹⁰

Skolinspektionen rekommenderar att alla lärare i utformningen av undervisningen visar att de har höga förväntningar på samtliga elever för att eleverna ska tro på sig själva och sin egen förmåga. Det kan exempelvis handla om att lärarna uppmuntrar eleverna att göra sitt bästa och sikta högre samt att lärarna visar tilltro och bemöter alla elever utan att färgas av förutfattade meningar om vissa elevgrupper. Lärarna behöver också utveckla arbetet med att ge kontinuerlig återkoppling till eleverna i undervisningen. Det är viktigt att återkopplingen till eleverna innehåller information om hur eleverna utvecklas mot målen. Det är också viktigt att eleverna förstår och kan använda sig av återkopplingen. Det kan exempelvis handla om att lärarna beskriver elevernas styrkor och utvecklingsbehov i relation till betygskriterierna, mål eller specifika uppgifter. Det kan även handla om att lärarna planerar in tid för återkoppling i undervisningen för att eleverna ska få tid att förstå och ge dem möjlighet att utveckla strategier för att ta tillvara återkopplingen. När lärarna planerar och ger sin återkoppling behöver de ta hänsyn till varje elevs behov och förutsättningar så att eleven kan ta till sig det läraren förmedlar.

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen. I detta behöver lärarna i högre utsträckning koppla samman skolämnen med studie- och yrkesvägledning. Lärarna behöver också visa på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher samt ge eleverna möjlighet att i undervisningen utveckla förmågor att göra medvetna och välinformerade val.
- Rektorn behöver tydligare förmedla till personalen att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv och ge dem goda förutsättningar att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval. Därvid behöver rektorn se till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Rektorn behöver också förmedla att lärarna ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen och

¹⁰ Skolverket (2020c) *Att planera, bedöma och ge återkoppling. Stöd för undervisning*, s. 25-26.

försäkra sig om att de gör det. För detta arbete behöver personalen förutsättningar och rektorn behöver se till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som en resurs för att stödja lärarna med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen.

Av granskningen framkommer att lärarna i begränsad utsträckning integrerar studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Det skiljer sig åt i vilken omfattning lärarna i undervisningen kopplar samman skolämnena med vägledning inför elevernas framtida studie- och yrkesval. Eleverna får i låg utsträckning möjlighet att i undervisningen utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val. Rektorn har inte gett lärarna och studie- och yrkesvägledaren tillräckliga förutsättningar för att bedriva en integrerad studie- och yrkesvägledning som vidgar elevernas perspektiv och studie- och yrkesvägledarens kompetens används inte tillräckligt för att stödja lärarna. Vidare framkommer att rektorn inte tillräckligt förmedlat till personalen att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv och ge dem goda förutsättningar att kunna väl underbyggda val. Det framgår också att rektorn inte sett till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund.

Enligt läroplanen ska skolan ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.¹¹ Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda eleverna inför fortsatt utbildning och yrkesinriktning samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.¹² Av Skolverkets kunskapsöversikt *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*¹³ framgår att en framgångsrik studie- och yrkesvägledning innehåller såväl individuell som generell vägledning samt att den integreras i ordinarie undervisning.

Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.¹⁴ Genom utbildningen

¹¹ Läroplan för grundskolan, avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹² Läroplan för grundskolan, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

¹³ Skolverket (2020). *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*.

¹⁴ Läroplan för grundskolan, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter.

Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och har inom givna ramar ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.¹⁵

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna utvecklar arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen och därigenom bidra till att synliggöra faktorer som kan påverka elevernas studie- och yrkesval. Lärarna behöver ge eleverna möjlighet att i undervisningen utveckla en förståelse för hur kunskaper i det aktuella ämnet kan ha betydelse för deras framtida studie- och arbetsliv samt belysa vilka olika yrkesgrupper som kan knytas till ämnet. Därvid behöver eleverna i undervisningen få möjlighet att utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val. Det kan exempelvis handla om att eleverna får möjlighet att reflektera kring sig själva och sin utveckling i förhållande till sina framtida mål och olika studie- och yrkesval. Det kan även handla om att eleverna får lära sig att söka och kritiskt granska information om olika studier och yrken.

Skolinspektionen rekommenderar också att rektorn tydligare förmedlar betydelsen av att lärarna integrerar studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen och försäkra sig om att lärarna gör detta. Rektorn behöver ge lärarna och studie- och yrkesvägledaren bättre förutsättningar för detta arbete. Det kan exempelvis handla om tydliga riktlinjer, kompetensutveckling vid behov, nödvändiga mötesforum och en klar rollfördelning inom personalen. Vidare behöver rektorn se till att lärarna använder studie- och yrkesvägledarens kompetens som stöd för att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen. Rektorn behöver även tydligt förmedla betydelsen av att eleverna får en bred bild av olika framtida studie- och yrkesval. I detta arbete behöver rektorn verka för att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av föreställningar om kön, kulturell och social bakgrund. Exempelvis kan rektorn utforma konkreta mål för arbetet med att motverka traditionella föreställningar som begränsar elevers studie- och yrkesval och verka för att skolans arbetslivskontakter bidrar till att utmana traditionella föreställningar om yrkesval kopplat till kön.

För detta utvecklingsområde kan Skolverkets forskningsöversikt *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*¹⁶ och modulen Studie- och yrkes-

¹⁵ Läroplan för grundskolan, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

¹⁶ Skolverket (2020). *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*.

vägledning i undervisningen årskurserna F–9, då särskilt *Del 4. Normkritiska perspektiv på studie- och yrkesvägledning i undervisningen*, vara värdefulla att använda.¹⁷

På Skolinspektionens vägnar,

Beslutet har fattats av Stina Johansson, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredaren Marcus Rönnegård. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredaren Caroline Engskär deltagit.

¹⁷ <https://larportalen.skolverket.se/#/modul/3d-skola-och-arbetsliv/Grundskola/931-studie-yrkesvagledning>.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Underlag för bedömning

Skolinspektionen har genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Kälarne skola under vårterminen 2023. Vid intervjuerna har information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten inhämtats. Intervjuerna genomfördes av utredarna Marcus Rönnegård och Ulf Pantzare.

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Två gruppintervjuer med elever i årskurserna 8 och 9.
- Två gruppintervjuer med lärare i årskurserna 7–9.
- En intervju med personal som har specialpedagogisk kompetens samt skolans studie- och yrkesvägledare.
- En intervju med skolans rektor.
- Studier av de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt officiell statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från intervjuerna för faktakontroll.

Fakta om granskad verksamhet

Kälarne skola är en grundskola med förskoleklass samt årskurserna 1–9. Hösten 2022 hade skolenheten totalt 97 elever. Inom årskurs 7 finns elva elever, inom årskurs 8 finns elva elever och inom årskurs 9 finns 17 elever. Inom årskurserna 7–9 arbetar tolv lärare varav sju är legitimerade. Enligt uppgifter från huvudmannen saknar elva av lärarna behörighet i ett eller flera undervisningsämnen.

Skolenheten är belägen i ett område som är socioekonomiskt blandat enligt Delmos segregationsbarometer år 2021. Enligt offentlig statistik¹⁸ för åren 2017–2021 var andel elever med föräldrar som har eftergymnasial utbildning omkring 41 procent. Detta går att jämföra med motsvarande värde för riket som var 62 procent. I kommunen har 20 procent av invånarna i åldern 16–64 eftergymnasial utbildning. Motsvarande siffra för riket är 37 procent. Andel elever med utländsk bakgrund är 11 procent under åren 2017–2021, jämfört med genomsnittet för riket som är 27 procent.

Läsåret 2021/22 var det genomsnittliga meritvärdet på skolan 238,8. Detta går att jämfört med motsvarande värde för riket som låg på 229,2. Skolverkets statistik som visar eleverna kunskapsresultat baserar sig på få elever. Det finns därför inga data som gör det möjligt att göra jämförelser mellan flickor och pojkar. Det finns

¹⁸ Statistiska Centralbyrån och Skolverkets offentliga statistik

heller inga data som gör det möjligt att jämföra meritvärdet mellan elever utifrån vårdnadshavarnas utbildningsnivå.

Kälarne skola leds av en rektor som arbetar 100 procent av en heltidstjänst. Skolan har en skolutvecklingsgrupp som består av rektorn, specialpedagog och skolans två förstelärare. Skolans personal är indelad i två arbetslag, förskoleklass till årskurs 5 samt årskurs 6 till 9. Skolan har tillgång till specialpedagogisk kompetens som uppgår till 100 procent av en heltidstjänst. Skolans studie- och yrkesvägledare tjänstgör 100 procent av en heltidstjänst på kommunens tre skolor varav 20 procent mot Kälarne skola. Studie- och yrkesvägledaren har en behörighetsgivande utbildning.

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer (26 kap. 20 § skollagen). Nedan redovisas de mål och riktlinjer som är relevanta för den här granskningen.

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

Skollagen

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹⁹

Läroplanen för grundskolan

Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen.²⁰ Även elever som lätt når de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.²¹ Undervisningen kan därför aldrig utformas lika för alla.

Av läroplanen framgår vidare att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende.²² Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet.²³

Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna

¹⁹ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

²⁰ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

²¹ 3 kap. 2 § skollagen.

²² Läroplan för grundskolan, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²³ Läroplan för grundskolan, avsnitt 2.2 Kunskaper.

växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.²⁴

Läraren ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.²⁵ Läraren ska vidare: ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.²⁶

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans de behöver. Vidare har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.²⁷

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skollagen

Enligt skollagen ska elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.²⁸

Läroplanen för grundskolan

I läroplanen anges att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.²⁹ Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren, eller

²⁴ Läroplan för grundskolan, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande.

²⁵ Läroplan för grundskolan, avsnitt 2.2 Kunskaper.

²⁶ Ibid.

²⁷ Läroplan för grundskolan, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

²⁸ 2 kap. 29 § skollagen (2010:800).

²⁹ Läroplan för grundskolan, avsnitt 2.2 Kunskaper.

den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.³⁰

Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav/förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.³¹ Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmönster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.³² Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor.³³

Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.³⁴

³⁰ Läroplan för grundskolan, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

³¹ Läroplan för grundskolan, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

³² Läroplan för grundskolan, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

³³ Läroplan för grundskolan, avsnitt 2.1 Normer och värden.

³⁴ Läroplan för grundskolan, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.